

letih. Lansko leto sem poročal na tem mestu, da smo nabrali v ta namen v prvem letu 400 gld. Zadovoljni smo bili vsi s temi dohodki tembolj, ker zbiramo ob enem tudi prostovoljne darove za konvikt. Tudi letos smemo biti zadovoljni z dohodki; nabrali smo namreč letos 350 gld. Danes imamo torej za ustanovo nabranih 750 gld. Reči moramo, da je ta svota za naše razmere velika, in kolikor poznam kranjsko učiteljstvo, bo v prihodnjem — in zadnjem letu — narasla gotovo na 1200 gld. Taka svota bo z ozirom na naše bedne gmotne razmere res velika. S ponosom bomo gledali lahko nazaj na triletno dobo, v kateri smo zbirali te prostovoljne doneske, s ponosom si bomo lahko delali mirno vest, da smo izvršili s to ustanovo čin človekoljubja, čin stanovske dolžnosti svoje in z največjim ponosom bomo gledali mi in potomci naši na spomenik, ki ga je postavilo „Slovensko učiteljsko društvo“ v proslavo in trajen spomin na 50letno vladanje Nj. Veličanstva cesarja Frančiška Jožefa I. in v korist našim sirotam. Dal Bog, da bi obrodila ta „Cesarja Frančiška Jožefa I. ustanova“ obilo sadu učiteljskim sirotam na Kranjskem!

V svrhu pomnožitve glavnice prosim slavni zbor, da sprejme te-le resolucije:

1. Odboru se naroča, da se obrne do vseh kranjskih okrajnih učiteljskih društev s prošnjo, da blagovolé ista v tekočem letu prirediti v proslavo cesarjeve 50letnice vsaj po jedno veselico v korist cesarja Frančiška Jožefa I. ustanovi za učiteljske sirote na Kranjskem.

2. Kjer so razmere take, da ni moči prirediti veselice v ta namen, naj blagovolé predsedniki posameznih učiteljskih društev ob priliki letošnjih okrajnih učiteljskih konferencij nabirati prostovoljne doneske za ustanovo.

3. Odboru se naroča, da v teku tega leta izposluje potem vis. c. kr. dež. predsedstva privoljenje, da bo smela nositi naša ustanova Najvišje ime: Cesarja Frančiška Jožefa I. ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem. (Vse resolucije so bile sprejete jednoglasno.)

5. Resolucije in predlogi.

I. Naša stanovska organizacija.

(Glej dotično poročilo v 2. in 3. številki t. l. I.)

II. Cesarja Frančiška Jožefa I. ustanova za učiteljske sirote.

(Glej dotično poročilo v današnji številki!)

III. Stalni okrajni šolski nadzorniki.

„Občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“ se izreče proti uvedbi stalnih šolskih nadzornikov, in društveni odbor naj naznani ta sklep na kompetentnem mestu.“ (Sprejeto z velikim odobravanjem.)

IV. Ponavljalna šola:

- Ponavljalne šole naj se odpravijo.
- Šolski pouk na ljudskih šolah naj se podaljša za jedno leto.
- Uvedó naj se posebni izobraževalni tečaji v krajih, kjer se oglasi zadostno število učencev, učitelju pa se naj določi za ta pouk posebna plača. (Vse tri resolucije so bile sprejete jednoglasno.)

V. Kratenje učiteljskih pravic.

- Odbor naj poskrbi, da se ne bodo oddajale učiteljske službe začasno več pod roko, ne da bi se prej razpisale. (Sprejeto.)
- Odbor naj potrebno ukrene, da se bo v smislu § 15. deželnega šolskega zakona z dne 29. mal. travna 1873. l. nastavljal na jednorazrednicah le možko učno osebje. (Sprejeto.)

6. Volitev odbora.

V odbor so bili izvoljeni ti-le gg.: Juraj Režek, predsednik; Janko Likar, podpredsednik; Engelbert Gangl, tajnik; Frančišek Črnagoj, blagajnik; Jakob Dimnik, urednik; Luka Jelenc, Ivan Krulec, Lovro Letnar, Anton Razinger, odborniki. Pregledovalci računov gg.: Anton Javoršek, Maks Josin in Karol Rožanc.

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

M.

Ljudsko zastopstvo.

3. Občinski in okrajni zastopi.

(Dalje.)

Pko se predlog potrdi, ima izvestnik (referent) ali nasvetovalec še končno besedo (§ 20.).

Po dokončanem posvetovanju in kratkem predsednikovem ponovljenju obravnave začenja se glasovati. Ako bi se vendar predsedniku zdel potreben kratek odlog za pomenek svetovalcev med seboj, ali ko bi ga trije udje želeli, ima se dovoliti najdalje na 10 minut (§ 21.).

Predsednik ima vprašanje vselej tako postaviti, da se more odgovoriti z „da“ ali „ne“. Po navadi se glasuje vstavši, kadar se potrjuje, in obsedevši, kadar se zanikuje.

Skrivno glasovanje, ki se opravlja s kroglicami, ali glasovanje z imenovanjem ima se zgoditi, kadar čezpolovična večina eden ali drugi teh načinov glasovanja zahteva (tirja).

Volitve (izbori) se imajo opravljati z glasovnicami (glasovnimi lističi). Izbor je veljaven, ako je storjen z ožirno (relativno) večino, izjemši slučaje, za katere občinski zakon polnejšo večino predpisuje (§ 25.).

Občinski zakon ustanovljuje pogoje veljavnega sklepa. Nepričujoči udi ne smejo glasovati, ne po pismu ne po naročilu (§ 27.).

Občinske potrebščine se pokrijejo z občinskimi dohodki in občinskimi prikladami. Ker le v malokaterih občinah zadostujejo dohodki v pokritje občinskih troškov, sme občinski odbor pobirati občinske priklade. Take priklade so: Doklade k neposrednim davkom ali k užitninskemu davku, naklade in davki, kateri ne pripadajo davčnim dokladam, in dela za občinske potrebe.

Občinski priklad sme občinski odbor le do 30% privoljevati. V prekoračenje teh odstotkov treba privoljenja deželnega odbora. V deželah, katere imajo okrajne zastope, dovoljuje priklade od 30 do 50% okrajni odbor, in nad 50% deželni odbor.

Proračun občinskih dohodkov in troškov sestavlja župan, občinski odbor ga pa odobruje in razglaša saj eden mesec pred novim letom.

Okrajni zastopi so uvrščeni med občinami in deželnim zborom ter imajo občinam sličen delokrog, samo da se njih delokrog razteza na ves okraj. Važno je oskrbovanje okrajnih cest, mostov in sploh občil. V okrajni zastop volijo one volilne skupine kakor za deželni in državni zbor, izimši peto volilno skupino. Izvolitev velja za tri leta (v Galiciji za šest let). Orajnemu zastopu predseduje okrajni načelnik, katerega volijo člani okrajnega zastopa, potrjuje ga pa cesar. Okrajni zastop voli tudi iz svoje srede okrajni odbor, ki je nekako za okraj to, kar so občinski svetovalci za občino. Okrajni odbor upravlja vse notranje reči, ki se tičejo skupnih koristi vsega okraja (sodnjega okraja).

Okrajne zastope imajo samo nekatere dežele in sicer Štajersko, Češko in Galicija. Na Štajerskem je 64, na Češkem 109 in v Galiciji 74 okrajnih zastopov. Za Tirolsko in Šlesko so sicer po zakonu določeni okrajni zastopi, a jih doslej še niso ustanovili. V drugih deželah oskrbuje okrajne ceste okrajni cestni odbor. Okrajni zastop sme v pokritje stroškov razpisati posebne okrajne priklade.

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

S Tolmiskega. (V obrambo učiteljstva na Tolmiskem.) V cenjenem „Učiteljskem Tovarišu“ z dne 20. prosinca t. l. št. 3 se nahaja dopis z Goriškega, govoreč o žalostnih šolskih razmerah. V tem dopisu piše č. g. dopisnik-tovariš med drugim: „Tolmiski okraj je imel dva odlična moža, ki sta bila zmožna, da bi izvršila kaj koristnega; a jeden teh se je pričel ukvarjati z izdelovanjem sira in drugimi rečmi, ki so sicer dobre in potrebne, pa učiteljstvu ne pomagajo iz sedanjega siromaštva; drugi se bori z osebnimi nadlogami; vsem skupaj pa se zdi jako važno, naj li bodo šolska vodstva slavna, čislana, ali brez častnega naslova. Proti zadnjemu so pripravljeni ugovarjati do zadnje instance.“ —

„Bolj zavedne in prebrisane učiteljice, ki ne gledajo toliko na naslov, kakor Tolmisko učiteljstvo“, i. t. d.

Gospodu dopisniku-tovarišu smo že večkrat dokazali, da dela učiteljstvu na Tolmiskem krivico, podtikaje nam, da se premalo potegujemo za izboljšanje žalostnih gmotnih razmer učiteljstva. Poleg tega nas pa č. g. dopisnik-tovariš neopravičeno smeši, ako se potegujemo, kakor sam prizna, za stanovski ugled do zadnje instance.

Da se učiteljstvo Tolmisko odločno in vstrajno poteguje za izboljšanje stradanega in lačnega učiteljstva, je obče znano, in znano mora biti tudi č. g. dopisniku-tovarišu, sicer pa naj bi se prepričal iz spomenice, ki se je odposlala vsem slov. drž. in deželnim č. g. poslancom, šol. oblastnjem in njih č. g. članom v deželi.*)

Zapopadek te spomenice je naša podlaga za odločno in vstrajno ter enotno postopanje vedno in povsod. V zmislu omenjene spomenice nastopa neustrašno učiteljstvo na Tolmiskem v društvih, uradnih okrajnih konferencah, v okrajnem šolskem svetu, na političnih shodih, pri učiteljskih enketah, privatno in javno.

Tako se je n. pr. And. Vrtovec minulo leto 1897. pri 2 političnih shodih v Tolminu krepko potegnil in č. g. poslanecem pojasneval žalostno gmotno stanje učiteljstva ter prosil, da se vendar enkrat stradanemu učiteljstvu odpomore v smislu spomenice. Prvi shod je sklical drž. in dež. poslanec, veleč. g. dr. Gregorčič, a drugi deželni poslanec in dež. odbornik, blag. g. dr. Tuma. Oba č. g. poslanca sta pripoznala, da so naše zahteve opravičene in obljubila, da bosta z vsemi svojimi močmi v izvršitev istih delala. V torek po Binkoštih 1897 bila je sklicana enketa učiteljev v Gorico, ne izvzemši laških č. g. tovarišev v svrhu, da sestavi prošnjo na deželni

zbor za izboljšanje žalostnega gmotnega stanja učiteljev v deželi. V to enketo je bil odposlan s Tolmiskega g. Ivan Krajnik. In kakor je poročal pri zborovanju učiteljskega društva, se je potegnil tu krepko in uveljavil zahteve v smislu spomenice. Tako se je postopalo pri uradnih konferencah, učiteljskih društvih i. t. d. Tako postopamo enotno, odločno in vstrajno vedno in povsod. In to naše postopanje ni neznano, ker se je opisalo v glavnih potezah v strokovnem listu „Popotniku“ in v drugih slov. listih. Tudi č. g. dopisniku ne more biti naše postopanje neznano. In vendar — — —

Na Tolmiskem se imamo boriti še z drugimi težavami. Lačno učiteljstvo se obrekuje in psuje, zalezuje in ovaja sodišču, učiteljstvo se prestavlja brez sej, sklepi udov okrajnega šolskega sveta se ne izvršujejo, učiteljske družine se tirajo v nesrečo. Glejte gosp. Krajnikovo družino, razgnano na tri kraje vključ vsem sklepom! In ako se branimo in vsemu temu ustavljamo s pičlimi postavnimi sredstvi, ki jih imamo na razpolago, ako se je naše društvo potegnulo za primeren naslov šolskim vodstvom, kakor ga imajo npr. krajni šolski sveti, ako je psovavce in obrekovavce sodnijsko tožilo i. t. d., je-li to tako smešno in brez pomena? Ali ni naša sveta dolžnost, potegniti se poleg izboljšanja gmotnega stanja, tudi za naš ugled, za naše itak pičle pravice?!

Gospod dopisnik-tovariš! Kakor lahko izprevidite, so Vaša spodbiranja in zasmehovanja neopravičena in neutemeljena. Učiteljstvo tolminsko ima itak mnogo in mogočnih sovražnikov, dobiva zaušnice od leve in desne, in zdaj pridete še Vi pa pomagajte vdrihati po njem!*)

Ako se vsi učitelji, oziroma društva, ali učit. enketa v deželi odločno, vstrajno in taktno krepko potegnemo v zmislu spomenice, je upati in pričakujemo, da reši visoki dež. zbor že letos učiteljstvo iz obupnega, stradaljovega stanja ter mu ob enem razširi tudi večje pravice po zgledu drugih dežel. z.

Z ljubljanskega učiteljskega. (K regulaciji učiteljskih plač. Beseda p. i. gg. deželnim poslancom.) Gotovo Vam je v spominu, gospod urednik, smešnica o prebrisanem Ribničanu, ki je pekel slanika na luninem svitu. Ta pripovedka mi je prišla kar nehoté na misel, ko sem čital, koliko misli deželni odbor poboljšati učiteljske plače. Ta gospoda tudi pekó slanika na mesečni svetlobi kot zviti lončar, vendar pa ne pomislijo, da ta luč ne greje, ker je — preslaba. Če hočete speči ribo, zakurite ogenj, ako pa hočete opomoči učiteljstvu, ne delite jim miloščine, ampak dajte jim vsaj toliko, da bodo mogli živeti, kot se spodobi njih stanu. Latinski pregovor pravi, da je za domovino sladko umreti, in tega se gospoda tudi drže ter privoščijo ubogemu učitelju vsaj to sladkost, ker drugih ne okusi itak nikdar. Vendar pa mislimo, da je človek dolžan umreti za domovino le na bojnem polju, kjer tudi mi ne bomo zadnji, ni mu pa dolžnost, da zanjo strada in gine lakote. Če človek dela za domovino, ga mora tudi preživiti domovina, saj je vsak delavec vreden plačila. Slab pa gospodar, ki ne more izplačati delavcu, kar ta zasluži!

Tlaka je odpravljena že davno, in naš preblagi vladar Francišek Jožef I. je priznal vsem stanovom enakopravnost, le ubogi učitelj naj tlačani še ob koncu razsvetljenega XIX. stoletja, tlačani naj domovini, za katero žrtvuje vse moči, za katero živi in mre!

Gospodje poslanci, narod vas je izbral, da zastopate njega interese in skrbite za njega blaginjo, volili so vas i učitelji v zavesti, da se hočete boriti i za njihove pravice; zdaj je prišel odločilen trenutek, ko pokažete, da se niso varali v vas in jim tudi res opomorete iz bede in uboštva. S takimi plačami, kakoršne ima učiteljstvo sedaj, ne more živeti olikan človek, ker ne zadostujejo niti za najnujnejše potrebe. Kako naj se pa človek potem še lika, kako naj se iz-

*) Glej uvodni članek! Uredn.

*) Dragevolje smo dali prostora tudi temu dopisu; naj se čujeta obe strani, vendar mislimo, da naš goriški dopisnik ni imel slabega namena. Uredn.